

Christian V i Slaget ved Lund.

Nogle Bemærkninger som Svar til Hr. Oberst N. P. Jensen.

Af

Arthur Stille.

I Historisk Tidsskrift (7. Række, 2. Bind, S. 1) har Hr. Oberst Jensen offentliggjort en Afhandling med Titlen: „Christian V i Slaget ved Lund“, i hvilken han kritiserer min i Svensk Historisk Tidsskrift Aar 1898 med samme Overskrift optagne Artikel. Da Oberst Jensens Bevisførelse ikke har forandret min Betragtning af Sagen, har jeg ment at burde tage til Genmæle for at forsvare den Opfattelse af Christian V's Optræden i Slaget ved Lund, som jeg 1898 fremkom med. Jeg er imidlertid indtil nu af forskellige Grunde bleven forhindret i at kunne gjøre det.

I Indledningen til sin Artikel siger Oberst Jensen, at min Undersøgelse „er foretagen paa Grundlag af de i den nyere Tid fremkomne Skildringer af Slaget eller Episoder deraf, sammenholdte med Aktstykker, der findes i det danske Rigsarkiv“, samt oplyser, at han i Modsætning til mig „alene bygger paa de nævnte Aktstykker, belyste med dem, der fra Fortiden foreligger fra svensk Side“.

Jeg kan ikke indrømme, at jeg har begaaet den Fejl, som Oberst Jensen anklager mig for, den nemlig, at jeg

skulde have bygget mine Slutninger paa andet end paa de virkelige Kilders Angivelser, og jeg tror ikke, at man skal kunne paavise nogen Slutning, som jeg skulde være kommet til alene ved Angivelser i nyere Fremstillinger og Bearbejdelser af Slagets Historie. At jeg ofte — næsten Skridt for Skridt — har sammenlignet Kildernes Angivelser med de nyere Fremstillinger, og at jeg, hvor jeg har fundet det nødvendigt, har kritiseret disse sidste, er en anden Sag, og denne min Fremgangsmaade mener jeg ikke bør lægges mig til Last.

Oberst Jensen begynder sit Indlæg med et Résumé over Slagets Gang. Da dette ikke indeholder nogen direkte Kritik mod min Artikel, skal jeg ikke nærmere opholde mig ved det. Kun angaaende et Punkt kunde jeg have ønsket, at Oberst Jensen havde bestyrket sin Paastand med Henvisning til en eller anden Kilde, nemlig hvor han S. 3 siger, at „Carl XI besluttede at gaa over ved Rinnebæksmølle og overfalde den danske Hær, der stod i Lejr ved Skælshøg, ved et Angreb i dens venstre Flanke“. Denne Paastand, at Carl XI skulde have besluttet Nord for Aaen at anfælde den danske Lejr i venstre Flanke, er vist noget aldeles nyt og kunde nok trænge til en Bekræftelse ved et Kildecitat for at vinde Tiltro.

Det første Punkt, Oberst Jensen er uenig med mig i, er Spørgsmaalet om, naar Kampen mellem de to Kongefløje blev afsluttet. Modsætningen mellem os er imidlertid her mere tilsyneladende end virkelig. Da jeg satte Kl. 11½ Form. som Afslutningstiden for den danske venstre Fløjs Kamp, regnede jeg for Afslutning det Øjeblik, da Resten af denne Fløj efter forgjæves Forsøg paa at slutte sig sammen inden for Lejromraadet definitivt forsvinder fra Bataillepladsen, og jeg tror, at dette maa sættes til

ovennævnte Tidspunkt. At den danske venstre Fløjs Retræte fra den saa at sige egentlige Slagmark saaledes bør sættes betydeligt tidligere, er jo klart, og nogen virkelig Uoverensstemmelse mellem mig og Oberst Jensen, som sætter denne Retræte til Kl. 10^{1/2}, har aldrig existeret. Jeg har jo heller aldrig paastaet, at Christian V fulgte med paa Flugten henimod Lejromraadet, men derimod udtrykkelig fremhævet, at han blev tilbage paa den egentlige Kampplads, da hans venstre Fløj flygtede.

Hovedforskjellen mellem Oberst Jensens og min Opfattelse er, at jeg antager, at Christian V har været tilstede ved højre Fløjs Kamp, medens Obersten lader ham sammen med Oberst Cicignon flygte fra Centrum ned mod Kjeflinge Aa. At Kongen efter den venstre Fløjs Kamp er kommet til Centrum, derom er vi altsaa enige. Det bliver da nødvendigt endnu en Gang at vende tilbage til Kilderne for at granske dem angaaende denne Sag.

Oberst Jensen citerer selv udførligt begge Koncepterne til de Beretninger om Slaget, som findes i „Danske Kongers Historie“ i Rigsarkivet. Han siger angaaende disse to og om Generalauditor Mejers meget summariske Koncept, at „der foreligger saaledes 3 Versioner om Kong Christian V's Deltagelse i Slaget ved Lund“. Ja vel, men disse 3 Versioner indeholder efter min Formening ikke modstridende Oplysninger, men er i alt væsentligt indbyrdes overensstemmende. Den ene Koncept — den, som ligger til Grund for den af Oberst Jensen ogsaa citerede trykte Fremstilling hos Pauli — taler om, at Kongen og Prins Georg efter den venstre Fløjs Kamp begave sig til den højre Fløj, og at Kongen der angreb med Livgarden. Den anden Koncept taler ogsaa og temmelig udførligt om, at Kongen forinden har været ved Centrum,

og at han derefter kom til højre Fløj, at han her selv greb ordnendé ind samt gav Garden Ordre til at anfalde m. m. Sammenligner man disse to Koncepter med hinanden, vil man finde, at de i Virkeligheden aldeles ikke indeholder nogen saadan Modsigelse, at deres Værdi som Kilder af den Grund skulde forringes eller rent ud tilintetgjøres. Naar for Exempel den først nævnte Koncept ikke direkte nævner, at Kongen har været ved Centrum, behøver det naturligvis ikke at være det samme som en Fornægtelse af, at han har været der. Han kom jo fra den venstre Fløj til den højre, selv om han paa Vejen har passeret og nogen Tid opholdt sig ved Centrum. Disse to Koncepter modsiger ikke hinanden, de kompletterer hinanden. Hertil kommer saa, at den første, mindre Koncept er bleven helt gennemrettet, og at det efter Oberst Jensens egen Angivelse, hvad der forekommer højst sandsynligt, synes at være „Kongen, som Rettelserne skyldes“. Eftersom der ingen virkelig Modsigelse kan paapeges mellem disse to Koncepter, og da den ene synes at være rettet af Kongen selv eller i alle Tilfælde sikkert ikke kan have været ham ubekjendt, mener jeg, at man ikke har Lov til uden videre at kassere dem som Kilder, saa meget mindre som det maa synes aldeles utroligt, at Christian V selv skulde have været med til at lade en fuldstændig usandfærdig Historie udgaa om sine Bedrifter, da jo Usandfærdigheden med Lethed kunde konstateres af en stor Mængde Officerer og Soldater.

Oberst Jensen vil imidlertid ikke godkjende disse Kilders Angivelser, men benægter, at Christian V har været ved den danske højre Fløj.

Jeg havde i min Artikel som Støtte for min Ópfattelse citeret Lagerbrings „Rutger von Aschebergs lef-

verne“, som ved sin Anvendelse af Aschebergs Journal her har Karakteren af Kildeskift; den siger udtrykkelig, at saavel Kongen selv som Prins Georg vare tilstede ved den højre Fløj, „och eftersatte ingen ting af en bra Soldats och anförars skyldighet“. Oberst Jensen kasserer denne Kildes Vidnesbyrd af den Grund, at „Ascheberg var ikke Vidne til denne Kamp, og hans Udtalelser synes at være tagne af danske Beretninger“. Jeg for min Del kan ikke indse andet end, at just den Omstændighed, at Ascheberg kan have haft Anledning til at høre danske Beretninger om Forholdene paa den omtalte Fløj, for Exempel Fortællinger af danske Fanger, styrker og ikke forringer hans Autoritet, og jeg tør derfor ikke uden videre forkaste ham som Kilde.

Jeg havde endvidere citeret Sthen Jacobsens nordiske Krigs Krønike, som siger, at, da den venstre Fløj var borte, gjorde Kongen af Danmark „udi en hast 2 fløjler igjen af den ene fløj“, det vil sige, at han var tilstede, da den ny Omordning og Opstilling blev gjort. Oberst Jensen anerkjender imidlertid ikke Sthen Jacobsen som Kilde, da han mener at have fundet, at Krøniken indeholder modsigende Angivelser: den skulde nemlig dels lade Kongen være tilstede ved Afslutningskampen — ved Solnedgang — dels lade ham ankomme til Landskrona ved Fentiden om Eftermiddagen, hvilket jo var en Umulighed. Sthen Jacobsen har dog efter min Mening ikke nogen saadan Modsigelse paa sin Samvittighed. Han siger ikke noget Sted, at Christian V var med i Afslutningskampen ved Lund, og angaaende Kongens Ankomst til Landskrona ytrer han: „Kongen kom selff till Landtzcrone nogett effter det war mörcht, men folchett mar-

cherede saa sachte, at de icke kom till Landtzerone för-
end klochen war 12 om natten“.

Jeg kan ikke indse, at der i Sthen Jacobsens Fremstilling findes nogen indre Modsigelse, som berøver hans Udsagn deres Tilforladelighed, og jeg drister mig ikke til uden videre at kassere Oplysninger af en Forfatter, der øjensynlig i det hele har haft særdeles godt underrettede Officerer til Hjemmelsmænd og som ofte viser sig i Besiddelse af en overraskende nøje Kendskab til Krigsbe-
givenhederne og Hærenes Bevægelser.

Oberst Jensen antager, at Christian V aldrig er kommet til den danske højre Fløj, men sammen med de retirerende fra Centrum er bleven trængt henimod Aaen: han skal saaledes have forladt Centrum og begivet sig paa Flugten sammen med Cicignon. Oberst Jensen grunder sin Bevisførelse paa, at Kongen skulde have været afskaaret fra at komme til højre Fløj, og han forsøger da at regne ud, hvor Kongen kan have opholdt sig under Centrums Kamp. Men ikke et eneste positivt Bevis er fremkommet, som giver Oberst Jensen Ret i sin Formodning om, at Kongen opholdt sig paa den Bakke, hvor min Modpart vil have ham op, og heller ikke er der præsteret det aller mindste positive Bevis for, at han virkelig var afskaaret fra den højre Fløj. Den ovenfor nævnte Koncept — den udførligere — siger tværimod, at, da Kongen *næsten*¹⁾ var omringet, begav han sig til den højre Fløj. Den fornægter altsaa bestemt, at han var afskaaret derfra. For at man skal kunne antage Oberst Jensens Angivelse, som strider mod dette, fordres der bestemte Beviser og ikke en blot og bar subjektiv An-

---

¹⁾ Kursiveret af mig.

tagelse. Den Slutning, som Oberst Jensen forøvrigt kommer til, at, eftersom hverken Bülow eller Cicignon kunde naa fra Centrum til den højre Fløj, maatte det være givet, at Kongen ikke heller kunde naa derhen, denne Slutning kan jeg ikke tage for gyldig, da vi ikke have nogen som helst Kundskab om, ved hvilken Del af Centrum Kongen under det svenske Anfald opholdt sig, og aldeles ikke vide, om han har opholdt sig i Nærheden af Bülow eller Cicignon. Jeg er bange for, at man med en lignende Bevisførelse vilde kunde bevise, at Carl XI aldrig saa godt som alene vilde kunnet komme igennem de danske Masser til sin udenfor Lund staaende Hær. Dette er dog sket.

Oberst Jensen angriber yderligere Konzeptens Angivelse, at Kongen deltog i den højre Fløjs Kamp mod den svenske venstre Fløj; dette skulde ikke være rigtigt, fordi paa det Tidspunkt, det vil sige, da Cicignon flygtede, den svenske venstre Fløj allerede var slaaet. Det bliver vanskeligt at bevise, at dette allerede da var gjort, omendskjønt de Danske tydelig nok havde faaet Overmagten. De svenske Kilder synes at vise, at det svenske Centrum snarere blev trængt tilbage noget førend den svenske venstre Fløj. Det er ganske vist sandt, at der, som Oberst Jensen siger, ingen Forfølgelse fandt Sted, og at Christian V saaledes ikke kunde tage Del i en saadan, men derimod fandt der temmelig hurtig efter et nyt stort Sammenstød Sted, nemlig den kombinerede danske højre Fløjs og Centrums Kamp ved Fremrykningen mod og tæt ved Lund fra Kl. 1—2 Eftermiddag, og det er denne Kamp, hvori Kongen efter min Mening har deltaget og til hvilken især den udførligere Konzept hentyder. Jeg vil i Forbindelse hermed sammenligne Sthen Jacobsens

Udtryk, at Kongen i en Fart dannede 2 Fløje af den ene, som var tilbage, med Udtalelserne i den udførligere Konzept, at, da Kongen kom til den højre Fløj, uddelte han selv Ordres, stillede Officererne i Spidsen for de Eskadroner, som havde mistet deres, og gav Befaling til at Garden atter skulde angribe. Begge disse Kilder synes saaledes at have overensstemmende Angivelser, og jeg for min Part kan ikke se nogen Grund til at frakjende Kongen Æren af at have været med i den ovenfor nævnte Kamp.

Jeg har i min Artikel fremhævet, at Christian V paa et eller andet Tidspunkt maatte have været paa højre Fløj, alene af den Grund, at han, da han til sidst forlod Valpladsen, blev fulgt af Garden til Hest, som jo havde befundet sig paa den højre Fløj.

Oberst Jensen bestrider nu, at Kongen, da han forlod Valpladsen, var ledsaget af Garden til Hest, og han betoner, at ingen dansk Kilde omtaler dette.

Da der overhovedet i de danske Kilder kun findes højst sparsomme Oplysninger om Kongens Afmarsch fra Kamppladsen, kan det ikke forbause, at der ikke heller findes nogen nærmere Angivelse om, at det var Garden, som ledsagede ham.

Hvad der foranlediger mig til, i Lighed med de fleste som har skildret Slagets Hændelser, at antage Angivelsen af Garden til Hest for at være rigtig, er dels, at Erik Dahlberg oplyser, at Kongen red sin Vej med Drabantgarden og 2 Eskadroner, sammenholdt med flere andre Kilders Angivelser, at Kongen havde været til Stede paa højre Fløj, og at det altsaa allerede af den Grund var sandsynligt, at Garden fulgte med ham, og dels at efter Generalmajor Sandbergs Forsvarsskrivelse bevislig en Of-

ficer af Garden til Hest, nemlig Ritmester Krabbe, af Kongen efter Ankomsten til Landskrona om Aftenen blev sendt ud for at møde Sandberg. Efter alt dette mener jeg, at man rolig kan stole paa, at Angivelsen om, at Garden virkelig ledsagede Kongen ved Afrejsen, er rigtig. Og jeg fremhævede stærkt denne Omstændighed, i Særdeleshed fordi flere Forfattere have begaaet den Inkonsekvens at lade Kongen flygte fra Centrum, eller rent ud fra venstre Fløj, og desuagtet lade ham være ledsaget af Garden fra højre Fløj. Oberst Jensen vil nu forklare Sagen saaledes, at det skulde være „sandsynligt“, at Kongen allerede ved Udrykningen fra Lejren og derefter under Dagens Løb har været ledsaget af en Eskorte af Garden. Denne Antagelse synes imidlertid at bero paa et rent subjektivt Syn af Oberst Jensen; i alle Tilfælde kan man ikke i nogen af Kilderne finde Spor af denne Eskorte, og saalænge man ikke kan fremlægge et eneste positivt Bevis for dens Existens, kan man vel ikke bebrejde en Forfatter, at han holder sig til den modsatte, almindelige Opfattelse. Hvis det forøvrigt havde været Tilfældet, at en Eskorte af Garden hele Dagen, og altsaa ogsaa under begge de to Kongefløjes Kamp, havde ledsaget Kongen, skulde man synes, at man under Processen mod Sandberg fremfor alt maatte have hørt noget til denne Eskortes Optræden som Vidne, da jo ingen bedre end de Personer, som hørte til denne, havde kunnet oplyse om, hvilke Ordre Kongen havde givet Sandberg. Men ingen Antydning heraf mærkes i Processen.

Naar Oberst Jensen mod den svenske Angivelse, at Drabantgarden fulgte Kongen, indvender, at Drabanterne vare til Fods og ikke vare fulgte med i Felten, saa taber denne Paastand enhver Betydning ved at man paa den

svenske Side, i Analogi med svenske Forhold, plejede at kalde den danske Garde til Hest for Drabantgarden. Flere Exempler herpaa findes saavel fra denne som fra den derpaa følgende svensk-danske Krig.

Oberst Jensen paataaler endvidere den svenske Angivelse, at Christian V gik over Aaen ved Kjefflinge Bro; ifølge hans Fremstilling skal han vel omtrent samtidig med Cicignon være gaaet over ved Vadestederne langt østligere. Han paastaar, at Broen ved Kjefflinge var nedreven. Hvordan det forholder sig hermed, kan ses af et Brev, der refererer sig til Slaget ved Lund, fra Erik Dahlberg til Feltmarskalk Gustaf Banér (trykt i Loenboms Handlingar til Konung Carl XI's Historia, I, S. 92). Dahlberg siger heri, at Oberst Güntersberg har faaet Befaling til at afbrænde blandt andet Kjefflinge Bro, men at Johan Gyllenstjerna og Generalløjtnant Fersen bag efter ved en Rekognoscering i Omegnen af Kjefflinge „funno bron i det tillstånd, att hon skulle stå i hast att reparera“. Dette maatte ogsaa være bleven gjort, eftersom Dahlberg længere nede i samme Brev, hvor han taler om, at Carl XI senere sammen med Helmfelt og Ascheberg rekognoscerede ved Broen, anvendte de Udtryk [om Kongen]: „hafwandes den commoditet at kunna i 5 colonner, bron inräknandes, gå tillika öfver passet“.

Støttet til denne Kilde, anser jeg mig være i min fulde Ret til at antage, at Kjefflinge Bro paa Kampdagen var passabel for Rytteri.

Oberst Jensen mener, at Christian V var nødt til at forlade Centrum den Gang, da Cicignon blev tvungen til at flygte, og at han i samme Retning som denne har begivet sig til Lødde Aa. Ifølge samstemmende Vidnesbyrd gik Kongens Ordre til Sandberg, da han traf ham,

ud paa at han skulde gjøre Holdt, danne Trop og at alle, som kom, skulde samle sig om ham. Jeg havde i min Artikel paaapeget, at det var vanskeligt at forklare, at man aldeles ikke mærker Spor til, at nogen saadan Ordre er bleven udført ved Lødde Aa. Overfor Sandberg udtalte Cicignon sit Ønske om at vende tilbage til Kamppladsen for igjen at deltage i Slaget, men desuagtet spores intet Forsøg til en saadan Ordning, men Retræten fortsættes uden videre. Hvorledes kunde det ske, hvis Kongen havde givet Ordre til at gjøre Holdt og ordne Tropperne? Oberst Jensen har imidlertid sin egen Mening om, hvor Kongen og Cicignon hver for sig traf Sandberg, og denne hans Mening er vidt forskellig fra min. Han mener, at Christian V har truffet Sandberg en halv Mil Nord for Lødde Aa og at Cicignon først er kommet senere; han skal ikke have truffet Sandberg før end ved Broen over Saxaaen. Kongen, som ifølge Oberst Jensen maa tænkes at have forladt Kamppladsen ved Lund omtrent samtidig med Cicignon, skal dog altsaa være kommet til Sandberg længe før Cicignon.

Kornet Holtz siger i sin Vidneforklaring, at Kongen kom til Sandberg en Mils Vej fra Aaen [det vil sige i Nærheden af Anneløf] og gav da Ordre til at man skulde gjøre Holdt og at alt skulde samle sig. Holtz fremsætter sin Vidneforklaring som en Person, der selv har været Øjenvidne. Den er ogsaa tydelig og klar, og hans Udtryk tyder fuldt og fast paa, at han personlig har været til Stede — „Als I. K. M. zu Generalmajor Sandberg über der Aw ungefähr 1 Meil wegs kam, sagte der König zu ihm, Er sollte dar halten und alles was dar käme sollte sich bei ihm setzen, darauf ist der Generalmajor gehalten, wie lange aber wusste er nicht, weil er nach Landtz-

crone sich zu verbinden hinritte“ —, men Oberst Jensen erklærer ligefuldt, at Holtz kun har hørt det gennem Rygter, og at man ikke kan antage, at det var ham tilladt at være tilstede ved Samtalen.

Det forekommer mig noget dristigt uden positiv Grund kun paa en løs Formodning at kassere et bestemt Vidneudsagn.

Redegjørelsen i Sandbergs Forsvarsskrivelse om, hvad Kongen har sagt, da han red forbi Sandberg paa Valpladsen og bad ham om at faa Folket til at standse og slutte sig sammen, ved hvilket Tilfælde Sandberg var „bland de efterste, ej de främste“ af de retirerende, antages af Oberst Jensen at hentyde til et Sammentræf Nord for Lødde Aa. Jeg mener i min Artikel, at dette Sammentræf slet ikke skete Nord for Aaen, men paa den egentlige Valplads i det Øjeblik, da venstre Fløjs Rytteri blev drevet tilbage fra Egnen af Galgebakken. Sandberg siger udtrykkelig, at det var „auf dem Felde“, hvormed vel maa menes Valpladsen, og Egnen Nord for Lødde Aa kunde ikke godt regnes med til denne; videre siger han, at han ikke formaaede at „arrete“ Mandskabet, hvilket kan sammenstilles med, at han Nord for Lødde Aa ved Døssjøbro virkelig havde kunnet „arrete“ Mandskabet og ogsaa gjorde det. Ordlyden i Korbitz' Votum ved Dommen over Sandberg tyder efter min Mening bestemt paa, at man i Retten ogsaa var af samme Mening. Saadanne Udtryk som at han havde burdet „sich zu fassen und sich zu schwängen“, synes at tyde paa en Situation paa selve Valpladsen og ikke paa et Sted, hvor han var milevidt skilt fra Fjenden.

Oberst Jensen lader Kongen træffe Sandberg Nord for Lødde Aa; først derefter kommer Carl Arenstorff, og

endnu senere paa den anden Side af Saxaaen stødte Cicignon til. Men dette sidste er aldeles ikke rigtigt. Cicignon kom aldeles ikke til Sandberg saa langt borte som paa den anden Side af Døssjøbro, men tvertimod ved selve Bredden af Lødde Aa. Cicignon siger i sit første Forsvarsskrift: „habe ich mich mit denen noch zu Pferd verhandenen Officiren durch des Feindes troupen, welche hin und wieder die flüchtigen Soldaten verfolget und niederhaueten, geschlagen undt *bis an den pas, dahin der Feind stätig verfolget*¹⁾, reiterirt, *daselbst*¹⁾ habe ich den Herren Generalmajor Sandberg mit bey sich habenden forgefunden“, og i sit andet Forsvarsskrift af 2. Maj 1677 . . . „worauf der Feind ohne aufhören undt bis an den pas uns verfolget auch etliche von denen so mit uns waren auf dem Eise todgeschossen. Auf der andern Seite des passes fand ich den Herren Generalmajor Sandberg mit 4 Standarten stehend, welchen ich bat, dass man sich setzen mögte“²⁾ . . . Strax derefter, siger Cicignon, kom Steensøn³⁾; han tilføjer videre, at der hørtes et Raab, at man skulde begive sig til Landskrona, og at Kongen var i Forvejen med Resten af Hæren, hvorpaa man afmarscherede.

Dette modbeviser fuldstændig Oberst Jensens Angivelse om Cicignons Sammentræf med Sandberg, og det kan ikke godt lade sig gjøre længere at ville paastaa, at

¹⁾ Kursiv. af mig.

²⁾ En Ledsager af Cicignon, de Vallée Rembuisson, siger ogsaa: „je passe la rivière avec M. le Colonel Cicinon et au mesme instant [altsaa ved selve Stranden] nous vismes paroistre M. de Sangdeberg“.

³⁾ Sammenlign hermed Oberst Jensens Udtryk S. 37: „Stensøn der var gaaet over Aaen med Kongen og ikke, som Hr. Stille mener, med Oberst Cicignon“.

først skulde Kongen og Sandberg have truffet hinanden en halv Mil Nord for Lødde Aa og bagefter Sandberg og Cicignon, da dette Sammentræf faktisk fandt Sted nede ved Lødde Aa, ti at de Svenske forfulgte Cicignon til Saxaa, kan man naturligvis ikke paastaa. Hvis Kongen virkelig havde passeret Aaen førend Cicignon og derved truffet Sandberg samt givet ham sin ovenfor omtalte Befaling om at samle Tropperne, vilde vel baade Sandberg og Cicignon have vidst dette, og der kunde saa ikke have været Tale om blot et Raab, at Kongen var i Forvejen. Netop den Omstændighed, at Sandberg ikke gjør Holdt og samler Flygtningene, er for mig et temmeligt tydeligt Bevis paa, at Christian V endnu ikke var kommet. Sandberg kunde naturligvis ikke uden videre have vovet at tilsidesætte en positiv Ordre.

Jeg har udtalt den Mening, at Christian V, i det han kom fra Kjefflinge, først ved Døssjøbro har truffet Sandberg, samt at dette var lige efter at Carl Arenstorff fra Vadestederne er naaet dertil. Oberst Jensen har en ganske anden Fremstilling og en ganske anden Rækkefølge for de forskjellige Sammentræf. Da han imidlertid i sin Redegjørelse for Begivenhederne ved Døssjøbro ikke har vendt sig direkte polemisk mod mig, men kun fremsat sin Opfattelse i en fortsættende Skildring, og jeg, hvis jeg Punkt efter Punkt vilde optræde imod ham, blev nødt til at gentage en stor Del af min Artikel, maa jeg nøjes med at henvise til denne, imod hvilken jeg ikke kan indse, at Oberst Jensen er kommet frem med noget Bevis. Den Forklaring, som jeg har givet, anser jeg vedblivende for at være den rigtigste, saa meget mere som Oberst Jensens for største Delen er baseret paa ubeviste Formodninger om Kongens Ridt over Lødde Aa og paa

en — hvad jeg har bevist — med Kilderne stridende Paastand om Stedet for Cicignons og Steensøns Sammentræf med Sandberg. Jeg overlader nu til Læserne selv at sammenligne Oberst Jensens og mine Anskuelser.

At Arenstorff først kom til Sandberg efter at Kongen var kommet forbi, kan der efter Oberst Jensens Mening ikke være Tvivl om. Jeg er i min Artikel af en anden Opfattelse, og jeg har der fremsat Grundene for den. Nogen Grund, som gjør en modsat Anskuelse selvfølgelig og rigtig, har Oberst Jensen ikke angivet. At Christian V ikke traf sammen med Arenstorff, medens han red, skyldes efter min Mening den Omstændighed, at Tidspunktet, da Arenstorff red fra Døssjøbro for at blive forbundet, faldt sammen med Tiden, da Kongen passerer ovenfor nævnte Sted.

Jeg maa altsaa stadig holde fast ved den Anskuelse, som jeg fremkom med i min Artikel, at Christian V ved Totiden forlod Kamppladsen, da han efter Centrum og den højre Fløjs Kamp Nord for Lund indbilder sig, at det værste er overstaaet, og at kun et forholdsvis let, sidste knusende Anfald manglede, hvis Udførelse godt kunde overlades til Frederik Arenstorff. Jeg er her i fuld Overensstemmelse med den udførligere af de to ovenfor nævnte Koncepter. Udtrykket „Fjende, som var i Anmarsch for at disputere Passagen“ (ifølge Koncepten), har jeg antaget for at hentyde til Carl XI og hans fra Løddeaa tilbagevendende Rytterskare, hvilken jo virkelig kom og for en Tid afskar den frie Forbindelse mellem den danske Hær og Kjøflinge.

Oberst Jensen siger: „hvor kan man tro, at Kongen i det Øjeblik, hvor det gjaldt om at forvandle et Slag, der syntes vundet, til et Nederlag, skulde berøve det Vaa-

ben, man mest behøvede under Forfølgelsen, 6 Eskadroner?" Det har jeg heller aldrig troet; jeg mener, at det har været en temmelig lille Trop af Garden, han førte med sig; „nogle hos sig havende Folk“ siger Koncepten.

Oberst Jensen anser det endvidere for at være umuligt, at Kongen paa en Time skulde kunde ride omtrent 2 Mil, fra for Exempel Valkärren Torn til Døssjøbro. Hertil kan jeg svare, at Afstanden imellem disse to Steder over Kjefflinge ikke er mere end omkring 13 Kilometer, og at paa en Tid af lidt mere end en Time tilbagelægge denne Strækning til Hest og paa haardfrosne Veje, aldeles ikke forekommer mig umuligt.

Oberst Jensen finder det Resultat urimeligt, som jeg er kommet til, blandt andet fordi, ifølge min Fremstilling, Kongen skulde være kommet til Sandberg i den Tro, at han var Sejerherre. Obersten siger: „kom han tilbage i Troen paa at Slaget var vundet, saa vilde det jo være ubegribeligt, om han ikke havde meddelt General Sandberg dette samt befalet ham at samle Fløjen og ile til for at fuldstændiggjøre Fjendens Nederlag. Og havde man af Kongens Mund erfaret, at Svenskerne vare kastede tilbage, saa vilde jo denne Efterretning i et Nu have bredt sig blandt de Flygtende og have været det bedste Middel til at faa dem til at vende om og gøre deres Pligt“.

Jeg er bange for, at Oberst Jensen, da han skrev dette, ganske har overset, hvad jeg skriver i min Artikel S. 214. Jeg har der tydeligt og klart fremhævet, at Kongen paa Vejen fra Valkärren til Kjefflinge maatte have set Carl XI's tilbagevendende højre Fløj, „den Fjende, som var i Anmarche for at disputere Passagen“. Eftersom Ober-

sten paastaar, at det Resultat, som jeg er kommet til, ikke kan være rigtigt, da det absolut strider imod Kongens Udtalelse til Hahn om den ulyksalige Dag, bliver jeg nødt til at gjentage, hvad jeg herom har sagt i min Artikel: „För Kristian V och hans följe af gardet, hur pass stort detta må hafva varit, var det emellertid nu (då Karl XI sågs rycka fram) för sent att, om de så skulle velat, återvända till slagfältet: de kunde väl då hafva genskjutits af Karl XI's ryttare. Kristian bör väl också genom denna svenska trupps frammarsch hafva fått rätt besked om sin vänstra flygels öde. Han har då sett, att det ej var blott ett jämförelsevis lätt sista krossande anfall, som Frederik Arenstorff skulle hafva att utföra, utan att en ny, hård strid förestode, till hvilken man borde anlita alla tillgängliga krafter. Man kan då förutsätta, att han ridit skarpt öfver Kjöflinge mot Dösjöbro, den trakt, där vänstra flygeln borde finnas, och man förstår lätt, att han ögonblickligen söker få trupperna här i ordning. Men här är upplösningen och förvirringen stor, och det är ej underligt, om Kristian, som för ungefär en timme sedan ridit i segertankar från Lund, nu, då han förnummit Karl XI's återmarsch och hört Frederik Arenstorffs fruktlösa signalskott, midt bland sina upplösta skvadroner kan hafva sagt, att det var en olycksalig dag“.

Jeg kan ikke forstaa, hvori Modsætningen mellem dette mit „Resultat“ og Kongens Udtalelse om den ulyksalige Dag skal ligge.

Oberst Jensen slutter med at tale om, at den Stræben, som ligger til Grund for min Undersøgelse, har været den, at trække alt det frem, som kan bidrage til

at sætte Christian V's Forhold i Slaget ved Lund i saa gunstigt et Lys som muligt.

Ligesom jeg i Begyndelsen af dette Genmæle protesterede mod den Anklage, at jeg har bygget mine Resultater paa andre Angivelser end de, som jeg anser for at være gode Kildeangivelser, maa jeg ogsaa her tilbagevise den Antydning, som synes ligge i Oberst Jensens Ord, at jeg skulde være gaaet til Arbejdet med en forudfattet Mening. Min Stræben har kun været at udforske Sandheden angaaende Christian V's Deltagelse i Slaget ved Lund, og for mig staar det vedblivende som en Sandhed, at Kongen af Danmark ikke flygtede fra Slaget ved Lund; og Oberst Jensens Fremstilling har ikke paa noget Punkt formaaet at overbevise mig om, at jeg har haft Uret.
